

ÖRKÉNY ISTVÁN:
PISTI A VÉRZIVATARBAN
Groteszk játék két felvonásban

1969–1979

ELSŐ RÉSZ

Szerteszét néhány kisasztal, székekkel, mint egy kávéházban. A nézőkkel egy időben a színészek is beszállingóznak, dohányoznak, újságot olvasnak, beszélgetnek, kellemesen töltik az időt. Utcai ruhát viselnek, és a legszükségesebb kellékekkel egymást szolgálják ki. Középen két összetolt asztalnál ül Pisti, mellette kétfelől Tevékeny, Kimért és Féltség mása. Pisti ívpapírokra, nagy betűkkel, buzgón írja a darabot, amit majd előadunk; a befejezett oldalakat továbbadja elolvasásra. A lapok kézről kézre járnak; a Féltség láthatóan kedvvel olvassa, Tevékeny viszont elkomorul.

FÉLSZEG kezében az egyik lappal, mely nyilván az ő szerepe, mindenkit félretolva előrejön, hogy egyelőre szavak nélkül eljátssza szerepének most kézhez kapott kis jelenetét. A magával hozott lapot leteszi a földre, a lába elé, időnként bele-belepillant, miközben sugárzó arccal, mint aki örömhírt közöl, elmondja szövegét, persze csak némán és nagyon gyorsan, hiszen csak memorizál. Egyszerre lázasan átkeresgéli ruhája zsebeit, azt a valamit, amit nem talál, szeretné megmutatni a nézőknek. Végre a farzsebéből kihúzza egy spárgavéget, gyors motyogás közben boldogan húzza, húzza, míg csak a spárga vége ki nem esik a zsebéből. Csalódottan összemarkolja a spárgagubancot, szégyenlősen motyog, nyilván mindenkitől bocsánatot kér, visszaül Pisti mellé.

PISTI. Jó estét. Hét óra elmúlt. Nem bánám, ha lassan helyet foglalnának. Persze, ha valakinek kedve van, még eldiskurálhatunk egy kicsit. Ha nincs, hát nem. Csak semmi nagyképűsködés. Amit látni fognak, amúgy sem hasonlít a többi színdarabhoz. Úgy állt össze, szinte a maga jókedvéből, ahogy az ember összeül a barátaival, és elbeszélget az életéről, fölidézi az emlékeit, szárnyalni hagyja a képzeletét. Ezeket a gondolatokat fogjuk most bemutatni, ahogy eszünkbe jutnak, minden hókuszpókusz nélkül, amilyen az élet, úgy. *Körülnéz.* Tessék, kezdjük el.

TEVÉKENY *fölkap egy lapot, dühösen föláll, és szúrósan nézi a közönséget.* Nekem ebben a darabban csupa olyan helyzetet teremtettek, amelyekben alulmaradok, ostobának, nevetségesnek látszom, pedig én jó szándékú, talpig becsületes ember vagyok. Ami itt a személyemmel kapcsolatban elhangzik, alávaló, piszkos hazugság. Aki mégis nevetni merészel, annak megjegyzem az arcát. *Fenyegető pillantást vet a nézőkre, aztán visszaül.*

PISTI *cinkosan a nézőkre mosolyog.* Nem kell megijedni. Neki is nehéz élete volt. No de lássunk hozzá. *Biztatóan néz körül, senki se mozdul, egymástól várják a kezdeményezést. Hosszú szünet. Végre a Féltség és a Szőke Lány hirtelen felkelnek, de látva, hogy a másik is mozdul, bocsánatkérő gesztussal leülnek. Megint nem történik semmi, aztán megint fölállnak.*

FÉLSZEG. Én azért vagyok itt... *Elhallgat, mert a Szőke Lány is előrelépett. Újra visszaülnek, újabb bocsánatkérő mosoly, újabb szünet.*

PISTI. Mi lesz már? *Föláll. Hát jó, majd én. A Kiméltre mutat.* Volentik bácsi!

KIMÉRT. Itt vagyok.

PISTI *jókedvűen.* Jó reggelt kívánok. Kivisz a vízre, Volentik bácsi?

KIMÉRT *egymás mögé állít két széket, a hátsóra leül, mintha egy csónak hátsó ülésére. Kezet nyújt*

a beszálláshoz. Tessék beülni, író úr.

Pisti beül, a Kimért szép tempósan evezni kezd.

Mulatni tetszett, író úr?

PISTI. Mulatni? Dolgoztam, Volentik bácsi, dolgoztam, dolgoztam egész éjszaka. És tudja, mi újság? Elkészültem a szindarabommal.

KIMÉRT. Gratulálok.

PISTI. Köszönöm. *Körülnéz.* Mit gondol? Idelátni még a partról?

KIMÉRT. Még ide. *Evez.* És ha meg nem sértem, író úr, milyen?

PISTI. Mi milyen?

KIMÉRT. Az a darab.

PISTI *nagy mosollyal.* Hogy az milyen? *Boldogan.* Hogy az milyen? *Ujjongva.* Hogy az milyen? Hahaha... *Ránéz a csónakosra.* Ahhoz maga túl primitív ember.

KIMÉRT. Lehet.

PISTI. Nem akartam megbántani.

KIMÉRT. Á... Járnak ide írók.

PISTI. Még most is idelátnak?

KIMÉRT. Hát ide. *Megint evez egy kicsit.*

PISTI. De tudja, és ezt talán maga is megérti, az érzés, ami az embert ilyenkor elfogja... Az olyan... Nézze, mintha egyszerre a világ valamennyi nőjét letepertem volna. Érti?

KIMÉRT. Ezt értem.

PISTI. Mintha az embernek nem volna teste. Mintha a testének nem volna súlya! Mert elkészült valamivel. Mert, az isten verje meg, mégiscsak csinált valamit. És most, tudja, mintha az ember... Mintha mindenható volna!

KIMÉRT. Ez szép dolog lehet, kérem.

PISTI *körülnéz.* Még most is idelátni?

KIMÉRT *körülnéz.* Ide már nem. Miért tetszik kérdezni?

PISTI. Akkor húzza be az evezőt, Volentik bácsi... *Lázban.* Megpróbálok egy kicsit a vízen járni.

KIMÉRT *áhitatosan fölmutat az égre.* Úgy, mint...

PISTI. Pszt! *Óvatosan, lába hegyével a vizet próbálja, kilép a csónakból, sétálni kezd a vízen. A szereplők – a vízpartról – növekvő izgalommal nézik. Egyszerre megrémülnek, kiáltásokat, egy női sikolyt is hallunk, mert Pisti alatt beroppant a víz, fél lába térdig elmerül. De ő nem ijed meg, karjával egyensúlyozza magát, kilábol, néhány lépést tesz a rivalda felé, aztán visszakanyarodik a helyére. Valaki a víz fölé hajolva kezét nyújtja, de ő elhárítja, diadalmas nevetéssel kilép a partra, a szereplők megtapsolják, aztán szétszélednek, jönnek-mennek. Zene.*

A Mama és a Papa a két széket a színpad hátsó sarkába viszi, így lesz belőlük egy sétatéri pad. Épp ott áll a Tevékeny. Belekarolnak, szelíd erőszakkal középre vezetik.

MAMA. Köszönöm, hogy eljöttél, Károly.

PAPA. Gyere már, kérlek.

TEVÉKENY *egy lapot lobogtat.* Itt a leveletek. Megkaptam. Eljöttem.

MAMA. Örülök, Károly.

TEVÉKENY. De teljesen alkalmatlan erre a szerepre.

PAPA. Te, Károly? A nagy nőismerő?

MAMA. A nagy hódító? Aki szíveken taposol?

TEVÉKENY. Női szíveken. De egy ilyen kamasszal nem fogok szót érteni. És különben is, minek? Erre valahogy rá szoktak jönni a fiatalok. Maguktól, a barátaiktól, mit tudom én. És itt vagytok ti.

MAMA. De ő minekünk nem hisz.

PAPA. Elbújik.

MAMA. Azt mondja, más elképzelései vannak.

Gyerekzaj.

PAPA. Mindjárt vége a tanításnak. Tedd meg nekünk, Károly...

MAMA. Finoman. *Megcirógatja Károlyt.* Virágnyelven.

PISTI *diákként belép, mindenkinek köszön.* Jó napot kívánok, kedves Károly bácsi.

TEVÉKENY. Szervusz.

MAMA. Látod? Hogy tisztel téged? *Pistihez, ellágyulva.* Menj, fiam. Sétáljatok. Beszéljess egy kicsit Károly bácsival.

SZŐKE LÁNY *lassan átsétál a színen. Csönd lesz, mindenki őt nézi, amíg le nem ül a padra.*

MAMA *ettől még jobban ellágyul, megcsókolja Pistit.* Magatokra hagyunk. Sír, újra megcsókolja, *mintha életveszély fenyegetné.* Tudom, tudom, jó kezekben vagy!

A Papa átkarolja a roskadozó Mamát, elvezeti, de az megáll, visszakiált.

Fiam! Károly! *Távolabb megállnak, onnan nézik a fejleményeket.*

TEVÉKENY. Kedves unokaöcsém. *Zavarban.* Tudod-e, miről fogunk beszélgetni?

PISTI *a Szőke Lányra pillant, kelleetlenül.* Nem.

TEVÉKENY *Ő is odapillant.* Erről. Hogy van egy fiú meg egy lány. Nem is. Két rózsafa. És két rózsza összehajol a szélben...

PISTI *érdeklődve.* A szélben? És?

TEVÉKENY. És összeérnek. És ez a csók.

PISTI. Hallottam róla. Szájjal kell csókolózni?

TEVÉKENY. Hát bizony.

PISTI. Fúj. Az ember szája tele van nyállal. Ott megy be az étel. A száját mosni kell. Viszontlátásra, Károly bácsi.

A szülők rémülten integetnek, Károly utánasiet, és visszahúzza Pistit.

TEVÉKENY. Várj csak. Beszéljünk másról. Mit gondolsz, miképp lesznek a liliumok, kedves unokaöcsém?

PISTI. Locsolják őket, nem?

TEVÉKENY. Várj. Nem a növekedésükről, hanem a szaporodásukról van szó. Jönnek a rovarok, és a porzón lévő hímport átviszik a...

PISTI *a lányra pillant, idegesen.* Bocsánat, mennem kell, Károly bácsi.

TEVÉKENY. Várj. Tanulsz görögül? *Pisti megáll.* Tudod, mik az Argonauták? A polipokat hívták így a régi görögök. Elmondom, ahogy Arisztotelész leírta. Az Argonauták a tengeren vitorláznak. A két polip kiterjeszti karját, a szívókáik összetapadnak... *Pisti ijedten hátrál, a szülők integetnek Károlynak.* És most a köpenyüregben nyüzsgő fűregerő képződmények...

PISTI *undorral.* Kérem, Károly bácsi. Én ezt nem szeretném tudni.

TEVÉKENY *egyre idegesebben.* Állj meg, kedves unokaöcsém. Hová sietsz? *Visszafozza.*

PISTI. Várnak.

TEVÉKENY. Így nem mehetsz, ilyen készületlenül... *Idegesen.* Úgy látom, más példát kell mondanom. Hagyjuk most el az élők világát. Keressünk egy tárgyat. Képzeld el, hogy te, kedves unokaöcsém, dugóhúzó vagy.

PISTI *meglepetten.* Én?

TEVÉKENY. Te, te... És most képzeld el, hogy van egy palack. *Pisti húzódozik, de ő erősen fogja, bal keze két ujjával mutatja a palackot.* Ez a palack szája. *Főlemeli a jobb keze mutatóját.* Ne szaladj el. És most így megy bele a dugóhúzó a palackba...

PISTI. Hányingerem lesz, ha rá gondolok... Utálom az ilyen példákat! Hát mindent csak egyféleképpen lehet csinálni? Semmi közöm a régi görögökhöz! Én a huszadik században élek, és jogom van szabadon választani!

TEVÉKENY *dühös.* Hát akkor találj ki valami jobbat magadnak! *Elindul.* Tessék! Nősülj meg!

PISTI *a lány felé megy.* Majd én megmutatom, hogy más lehetőségek is vannak...

Zene.

Tevékenyt közrefogják a szülők, gyengéden elvezetik, aggódó pillantásokat vetve Pistire, aki közben a padhoz érkezett.

Szervusz.

SZŐKE LÁNY *felugrik, forrón megcsókolja.* Szervusz.

PISTI *hátrahőköl, száját törölgeti.* Mi volt ez? Mit csináltál?

SZŐKE LÁNY. Hát mit? Megcsókoltalak.

PISTI. Ki kért meg rá? Vagy fölbérelt a nagybátyám? Beszervezett?

SZŐKE LÁNY. Butuskám. Ez így szokás.

PISTI. Szokás? Mondd inkább: erre vagy beprogramozva.

SZŐKE LÁNY. Te nem?

PISTI. Nem hát. Lehet, az őseim majomszerű lények voltak, de hol van az megírva, hogy én is majmoljam az ő szaporodási szokásaikat? És most! És ma! Egy korban, amikor minden lehetséges! Napjaink istene, szent képzelet, szólalj meg, segíts! *Vár, a lányhoz fordul.* Eszedbe jutott már valami?

PISTI. A szerelemről.

SZŐKE LÁNY. Semmi új. Illetve, szerintem csináljuk úgy, ahogy bennünket megcsináltak.

PISTI. Miért?

SZŐKE LÁNY. Mert ki van próbálva.

PISTI. Mint a polipok? Mint a dugóhúzó? Hát ebből nem kérek. Menj, menj. *A lány elmegy. Hagyjatok álmodni. Nekem mást jelent ez a szó: szerelem. Zene. Arca felderül, tapsol. Halló! Megvan! Jöhetsz! Jöhettek! Mind, ahányan vagytok! Visszajön a Szőke Lány, utána libasorban Rizi, a Kislány, a Mama, I. és II. Nő. Szépen fősorakoznak.*

FÉLSZEG *abban a reményben, hogy végre szóhoz jut. Én azért vagyok itt... A hat lány rosszálló tekintetére elszégyelli magát, visszamegy a helyére, fejébe nyom egy kalauzsapkát, vállára veti a táskát, és beáll utolsónak a sorba.*

Belép az I. Férfi mint rendőr.

KIMÉRT *mint rendőrbíró foglal helyet egy asztalnál. Megnyitom a tárgyalást. Kérem Pistinét, lépjen elő! A hat nő katonásan előrelép. A bíró meghökken. A rendőrhöz. Mi ez? Hány idézés ment ki? A nőkhöz. Ez bíróság! Ne bolondozzanak itt!*

PISTI *végignéz a nőkön, csettint. A sor kiegyenesedik. Viselkedjetez tisztességesen.*

KIMÉRT. Maga kicsoda?

PISTI. Behoztam őket. Én vagyok a férj.

KIMÉRT *megrökönyödvé. Micsoda? Ezek mind a maga feleségei?*

PISTI *megszámolja őket, aztán a bíróhoz. Melinda hiányzik, de ha szükséges, igazolni tudom, szülési szabadságon van.*

KIMÉRT. Nem szükséges. *Végignéz a nőkön. Hallatlan. Magának háreme van?*

PISTI *szerényen. Háremem.*

KIMÉRT. Hallatlan. És hogy csinálta ezt?

PISTI. Nem olyan nagy eset. Mindig más kerületben kötöttem házasságot, és sose csaptam látványos esküvőt. Messze kint lakunk, egy kis kertes házban. Nem zavarunk mi senkit. *Csettint, mert a Kislány elővett egy ugrókötelet, és ugrálni kezdett. Ne ugrálj. A Kislány visszaáll a sorba.*

KIMÉRT. Ő is? Hiszen még gyermek!

PISTI. Épp ezért. Mit ér a szerelem, ha veszni hagyja, ha nem hozza vissza a szép gyermekéveket? De a többi, mint látni tetszik, felnőtt.

KIMÉRT. Látom. *Hivatalos hangon. Ehhez különben semmi közöm, én csak közlekedési kihágásokban vagyok illetékes. A nőkhöz. Melyiküknek Rizi a keresztneve?*

RIZI *lompos, kócos. Egy nyakába kötött fehér kendőben egész idő alatt krumplit pucol. Nekem.*

KIMÉRT *fejcsóválva Pistihez. Szebbet már nem talált?*

PISTI *Rizit nézi. Eleinte csak takarítani járt. De addig főzött, mosott, foltozott rám, míg a testem tartozéka nem lett. Ellágyulva. Ő volt az első. És ő az egyetlen, aki előtt sose szégyeltem magam... Szigorúan. Mit csináltál már megint?*

RENDŐR. Rám támadt.

RIZI. Siettem, mert nem volt vacsora, és ő visszarántott, hogy ott nem szabad átkelni. Akkor megkarmoltam egy kicsit.

KIMÉRT. Ezért háromnap elzárásra vagy 300 forint bírságra ítélem. Kifizeti?

Rizi és a nők mind Pistire néznek.

PISTI. Kifizetem.

RIZI *hálásan*. Kis bogaram, drága, kicsi vakarékom...

KIMÉRT. Ne évődjenek... Most, vagy tizenöt napon belül?

PISTI. Most. *A kalauzhoz, kérőn*. Kérlek!

Félszeg az asztalhoz lép, és táskájából töméntelen aprópénzzel kifizeti a bírságot. A bíró föláll.

KIMÉRT. A tárgyalást bezárom. *A rendőrhöz*. Maga elmehet. *Végignéz a nőkön, aztán Pistihez*. Már csak mint magánember érdeklődöm. Milyen dolog a többnejűség?

PISTI. Sok szép van benne, sok jó is van benne. *Elsétál a feleségei előtt. Első a Kislány*. Őt már mondtam, ő az ifjúságom. *I. Nő*. Annuska balalajkázik, és mindig vidám történeteket mesél. *Rizi*. Ő nem tud semmit, de ő is én vagyok, az én szerencsétlen énem, a balsikereim... *A Mama*. Ő az anyámra emlékeztet. Úgy is hívom: Kismama. *II. Nő*. Olga csak egy kifsűt vesz a szájába, és utánozni tudja a hajó kürtjét, ahogy dudál. Melinda pedig, aki most szülési szabadságon van, olyan erős málnaszagot áraszt, hogy tele lesz tőle a lakás. *A Szőke Lány*. És ő? Ővele esténkint, amikor a többi már alszik, ágyba bújni jó.

KIMÉRT. Látja, ez szép... És mik a többnejűség hátrányai?

PISTI. Hát a sok éhes száj, a tenger cipő, ruha, bugyi... *Megfordul, mert feldudál egy hajókürt. Pisti kiveszi a II. Nő szájából a kifsűt*. És persze nem könnyű fegyelmet tartani.

KIMÉRT *észreveszi a kalauzt*. A kalauz azonban, ha jól látom, nem nő, hanem férfi.

FÉLSZEG *elfordul, lesüti a szemét, zavarában elővesz egy jegyzetfüzetet, tépdetni kezdi a jegyeket, mint a virágszirmokat*.

KIMÉRT. Csak bátran, bátran. Én csupán közlekedési kihágásokban vagyok illetékes.

FÉLSZEG *pirulva*. Se férfi, se nő... Én eunuch vagyok.

PISTI. És ő az egyetlen, aki hazaadja a fizetését. Nem is tudom, hogy boldogulnánk nélküle.

KIMÉRT. Milyen furcsa. Ha ez ilyen drága mulatság, akkor minek magának ennyi feleség? Nekem tudniillik csak egy van. Kevés?

PISTI. Kevés. Nekem hajók kürtje kell, ha felbúgnak a ködben, és a tenger zúgása körülöttem. Nem is tudom. Lebegni szeretnék egy lágy és kék közegben, mely átlátszóbb, mint a víz. Én az egyformaságba belepusztulok. *Összeszedi magát, más hangon*. Jó napot kívánok.

KIMÉRT. Jó napot.

PISTI *kettőt cuppant, nagyot kiált*. Hej, hahó! *Az asszonyok párba állnak, madzagot vesznek a kezükbe, mint az óvodások*. Nóta! Mozart! *Az asszonyok üdén, tisztán éneklik: „Akinek ennyi jó kevés, azt érje gáncs és megvetés.” Pisti az élre áll, de hirtelen megáll, és ijedtében megállítja az asszonyokat is*. Csönd! *Hallgatózik*. Igen, ő az... Kérem, bíró úr, engedje meg, hogy itt valahol elbújtassam a feleségeimet... *Az asszonyok ijedten a székeik alá bújnak, csak a fenekük látható*.

KIMÉRT. Mi történt? Ki jön?

PISTI *nőiesen igazgatja a ruháját*. A férjem.

KIMÉRT. Normális maga? Mostanáig mutogatta azt a tömérdek feleségét, és most a férjével áll elő? Hát maga nem férfi?

PISTI. Dehogynem. *Az asszonyokra mutat. Őhozzájuk képest...* De csak tessék megnézni az uramat!

TEVÉKENY *hangja*. Halló! Kicsi galambocskám! *Mindenki a bejáratot nézi. A Tevékeny belép, férfiasan átnyújt egy rózsát Pistinek.* Mit kapott az én kis galambfiókám?

PISTI. Rózsát.

TEVÉKENY. Mit csinált egész nap az én kis aranyadaram?

PISTI *dorombol*. Unatkoztam, rád gondoltam, a bíró bácsival beszélgettem.

TEVÉKENY *belekarol Pistibe*. A viszontlátásra.

PISTI *csókot dob a bírónak*. Pá, pá.

KIMÉRT *zavartan meghajol*. Csókolom a kezét, nagyságos asszonyom.

Sötét. Zene, néhány ütem a Sorsszimfóniából.

Egy fénycsóva. Belép Rizi, a fényfolt a padlón lassan mozog, mintha vezetné őt. A fény megáll, ő is megáll, fölfelé figyel.

RIZI *növekvő izgalommal, hiszen ő most sugallatot hall, az Úr hangja mondja el neki a jövőt.* Itt vagyok. Hallom. Hallom. Nem értem. Micsoda? Igazán? Megszületett? *Megrendülten eltakarja arcát.* Ha ez igaz, érdemes volt élnem. Köszönöm, máris megyek. *Megjelenik a Kimért, a Tevékeny és a Félszeg, mindegyiknek papírkorona van a fején és egy üveg vörös bor a kezében. Lassú, ünnepélyes léptekkel vonulnak át a színe. Ők a Három Királyok. Rizi csodálkozik.* Hé! Kik maguk? Hová készülnek?

KIMÉRT *szertartásos meghajlás, kézcsók*. Gáspár.

TEVÉKENY *ugyanúgy*. Menyhért.

FÉLSZEG *szintén*. Boldizsár.

RIZI *lázban*. A Mágusok. *Fölnéz, keresgél.* A Mágusok? Hát mégis? De hol a csillag? Sehol se látom a csillagot. Hogy akarnak eljutni Betlehembe?

TEVÉKENY. Betlehembe?

KIMÉRT. Betlehembe?

FÉLSZEG. Betlehembe? *Sehogy. Cédulát vesz elő.* Tavaszmező utca 7., első emelet I.

RIZI. Balra! *Ünnepélyesen kivonulnak, Rizi is velük megy.*

Zene. Belépnek Pisti szülei és az I. Lány mint cseléd. Az asztalon egy teríték, Pisti ebédjéhez. Leülnek, várnak. Csöngetés.

PAPA *összerezzen*. Ki az? Csak a kukucskálón nézz ki.

I. LÁNY *odapillant*. Három úr.

PAPA. A hitelezők! Mondd, hogy nem vagyunk itthon.

I. LÁNY *kiszól*. Nem vagyunk itthon!

Újra csöngetnek.

PAPA. Küldd már el őket!

MAMA. Egy бүdös vasunk sincs.

I. LÁNY. Már elmentek.

MAMA. Ezt megúsztuk. *Többszöri csöngetés.* Már megint? Mi van itt?

I. LÁNY. Egy néni csönget.

MAMA. Menjen a fenébe. *Újra csöngetések.* Miért csönget annyit? *Csöngetés.* A csöngetést bírom a legrosszabbul; van benne valami névtelen fenyegetés. Ne nyiss ajtót!

RIZI *egy fénysugár, egy dallam a Sorsszimfónia ritmusára, s Rizi már ott áll a szobában. Szuggesztív, magabiztos.* Jó napot. Bocsánat, de azt hiszem, jó helyen járok.

MAMA. Miért csönget annyit, kérem?

RIZI. Mert így volt megmondva. Csöngess, csöngess, s az ajtó megnyittatik.

PAPA. Ki maga?

RIZI. Nevem özvegy Varsányiné, de kérem, szólítsanak Rizinek. Jó újságot mondok.

MAMA. Ne mondjon semmit. Ne csináljon nekem kavarodást.

RIZI. Hallgassanak végig. Amire vágytak, megvalósul. Valami meglett, amit nem is reméltek, és amire fölfigyel az egész világ. Várnak ilyen természetű eseményt?

MAMA. Mi csak a fiamat várjuk, de ő nem ilyen természetű.

RIZI. Pedig tisztán hallottam minden szót, de az is előfordul, hogy pontatlan sugallatot kapok. Törte itt például a közelmúltban a lábát valaki?

PAPA. Senki.

MAMA. Miért?

RIZI. Mert az is benne volt. *Leül, a szék lába reccsen, kitörik.* Tetszenek látni? Mindig mondom, hogy a sugallatokat nem szabad szó szerint venni, de azért egy lábtörés mégiscsak lábtörés.

PAPA. Asszonyom, én ugyan alkalmi hólapátolásból élek, pedig tudós vagyok, jónevű trágyakutató. Ebben a családban kinevetjük a babonát. Kérem, menjen el.

RIZI. Tudósok ellenőrizték az én képességeimet is! Jegyzőkönyvbe vették, hogy mintha egy moziban ülnék, úgy látom a jövőt.

MAMA. Hogyhogy? Maga előre tud mindent?

RIZI. Nem olyan nagy dolog. Mindnyájan egyszerre látjuk a múltat és a jövőt, legföljebb egy kicsit jobban oda kell figyelni arra, ami lesz.

PAPA *idegesen.* Mi a biztonságunk romjai alatt élünk. Nem akarom tudni, mi lesz a következő percben, és hogy jövőre mi, attól reszketek.

MAMA. Csak egyet mondjon: lesz háború, vagy nem lesz?

RIZI. Egy kis csöndet kérek... Megpróbálok rá visszaemlékezni. *Átszellemül, összerezzen, riadtan néz körül.* Megmondjam?

MAMA. Katona fiam van, tudni akarom!

PAPA. Nem! Rossz lesz, ha kikapunk, és ha győzünk, az talán még rosszabb. Hallgasson, és hagyjon békén. Egyáltalán, mit akar tőlünk, asszonyom?

RIZI *a Mamához, barátságosan.* Szabad kérdeznem: állapotos?

MAMA. Micsoda? Dehogy. Vagyis nem tudok róla.

RIZI. Örömhírt hoztam: fiú lesz.

MAMA. Megmondtam: van már egy fiam.

PAPA. A Pisti.

MAMA. Aki katona.

I. LÁNY *felforrósodva*. Karpaszományos örvezető!

RIZI. Tévedtem volna? Lehet. Néha már azt sem tudom, merre múlik az idő. De ha meg nem bánom: nincs két fia véletlenül?

MAMA. Nincs. Nincs!

RIZI. És ha maga téved? Már előfordult, és az ilyen eseteknek három okuk szokott lenni. Először, hogy ikrek. Nem? A második lehetőség: mégis ikrek, de úgy össze vannak nőve, hogy még a szülők sem veszik észre.

MAMA *élesen*. Nem!

RIZI. Ilyen dolgokban a legtöbb szülő elfogult.

MAMA. Én objektív vagyok. A gyerek egy kicsit pontatlan, egy kicsit megbízhatatlan, de nem kettő, hanem egy.

RIZI. Pedig belőle, ha sugallataim nem csálnak, egy második példány is létezik. Akit mindnyájan várunk és keresünk. Mint a fuldokló a segítő kezét... látni szeretném.

MAMA. Ő egy kis későnjövő. Azt mondta, ötre jön haza.

RIZI. Még csak most lesz öt.

MAMA. De tegnap ötre mondta.

RIZI. Sajnálom. De van még egy harmadik lehetőség. Talán csak ő érzi duplának magát. Ez se lehet?

MAMA. Nem, az én fiam nem szkizofréniás.

RIZI. Akkor tévedtem. Bocsanat. *Föláll, búcsúzik*. Én tudom a legjobban, a sugallatokat nem szabad kézpénznek venni, de lebecsülni sem szabad őket. Ismerték a férjemet? Nem? Ő építette a Gázgyárat. Mindössze két hónapig éltünk együtt, de én már a nászéjszakánkon figyelmeztettem, hogy előbb-utóbb kútba fog ugrani. Csak mosolygott szegénykém, mert az egész kerületünkben nincsen kút. És mi történt? Két hónap múlva ráomlott egy gyárkémény. *Egy könnyet itat föl*.

PAPA. Azért az nem ugyanaz.

RIZI. Csak a nézőpontban van egy kis különbség. Nem ő esett a kútba, hanem őrá esett egy kút. Ennyi áttételesség az álomban megengedhető. Isten velük. Azért, ha hazajön a fiuk, számolják meg. *Elsiet*.

I. LÁNY *egy kis szünet után*. Még ilyet.

PISTI *katonaruhában besiet*. Bocsanat. Nem is vacsorázom itthon. Tiszti parancskihirdetésre kell mennem.

PAPA. Ilyenkor?

PISTI. Elkéstem. Már rég ott kellene lennem. *Megcsókolja az anyját*. Ki volt az a néni a lépcsőházban?

MAMA. Az a jövőbe látó?

PISTI. Rám bámult. Nahát, azt mondja, milyenek a szülők. Esküdznek, hogy csak egy fiuk van... *Nevet*. Hát hány fiú vagyok én, mama? *Órájára néz*. Jaj, már itt sem vagyok. *Elsiet*.

MAMA *a Papához*. Menj az ablakhoz. Számold meg.

PAPA *kihajol, nem hisz a szemének, mert hátul libasorban elvonul Pisti és három ikerpárja: a Tevékeny, a Kimért és a Féltség*. Hát, kérlek szépen... Lehet, hogy részeg vagyok, de ez bizony egy, kettő, három, négy!

MAMA. Hogy hívták? Varsányiné? Megőrülök!

Zene. A szereplők – akiket később, a jelenet végén kivégeznek – arccal a hátsó falnak fordulva, kezüket felemelve némán várják sorsukat.

Egy asztal és székek a laktanyában. A Kimért századosi egyenruhában ül, vele szemben áll a Féltség és a Tevékeny mint hadnagyok.

KIMÉRT. Uraim, hallottátok a parancsot. *Csönd*. Mi az? Megnémultatok?

TEVÉKENY. Én nem vagyok hóhér, százados úr.

FÉLSZEG. Én sem. Én voltam a fronton, de bevallom, el se mertem sütni a puskám. Röstellem, de nem vagyok tömeggyilkosnak való.

TEVÉKENY. Egy embert, akit halálra ítélték, még agyonlövetek. De százhuszonhetet?

KIMÉRT. Hisz épp ez a nagyszerű, ez az új, ez az, ami még nem volt a történelemben. Százhuszonhét embert könnyebb kivégezni, mint egyet. Aki egyedül van, azt hiszi, valami égbekiáltó dolog történik vele, érvel, tiltakozik, segítséget remél. Százhuszonhét ember nem remél már semmit. Úgy megölnöd őket, mint a legyeket.

FÉLSZEG. Én egy legyet sem szeretek megölni.

TEVÉKENY. Én sem. Az embernek lelkiismerete is van.

KIMÉRT *idegesen az órájára néz*. Hülyeség! Legalább Pisti hadnagy itt volna. Hol marad ő?

TEVÉKENY. Elkésett. Mint máskor.

PISTI *lihegve besiet*. Bocsánat. Elkéstem. A városban nem jár a villamos.

KIMÉRT. Ül le. Fújd ki magad.

PISTI. Köszönöm. Tessék parancsolni. *Lerogy egy székebe, bűnbánóan néz a századosra. Se lát, se hall. Halk zihálása végig hallható az alábbiak alatt.*

KIMÉRT. Arról van szó, fiam, hogy magad mellé veszel öt megbízható embert, abból a célból, hogy egy rakás síbtert, bolsit, szökött katonát és hazaárulót kivégezzetek... Vagy tán neked is humanista gátlásaid vannak?

PISTI *nem tudja, miről van szó, felháborodottan tiltakozik. Á!*

KIMÉRT. No, végre! Szép csöndesen közreveszitek őket, kiviszitek a Városligetbe, és valami csöndes helyen szép csöndben rakásra lövitek őket... Van ez ellen valami kifogásod?

PISTI *szolgálatkészen mosolyog*. Nekem? Az égvilágon semmi.

KIMÉRT. Ez a beszéd. Halljátok, urak?

TEVÉKENY *undorral*. Megőrült.

PISTI. Kicsoda? Én?

KIMÉRT *gúnyosan*. A barátaidnak ugyanis lelkiismeretük van.

PISTI *dühösen rájuk néz*. Még ilyet!

FÉLSZEG. Nem tudja, mit beszél.

KIMÉRT *mérgesen kopog*. Csönd legyen. *Pistihez*. Fiam. Eszerint te kész vagy kivégezni ezt a százhuszonhét embert?

PISTI *kapissgál valamit, gyanakodva*. Pardon. Mit csináljak?

KIMÉRT *bosszúsan*. Hát amit az előbb mondtam.

PISTI *bűnbánóan*. Jajaja. Az csak természetes.

KIMÉRT *a két hadnagyhoz*. És ti, urak? *Sötéten néznek maguk elé*. Végrehajjtátok vagy megtagadjátok?

FÉLSZEG. Szeretném írásban kapni ezt a parancsot.

KIMÉRT *Pistihez, aki felháborodott gesztust tesz*. Hallod? *A hadnagyhoz*. Nincs meg írásban.

TEVÉKENY. Miért nincs meg írásban?

KIMÉRT. Mert ez bizalmas parancs.

FÉLSZEG. Én már bizalmas parancsot is kaptam írásban.

KIMÉRT *Pistihez*. Hallod ezt? *A másik kettőhöz*. Nos, ez olyan bizalmas parancs, amit nem fogtok írásban megkapni. *Pistihez*. Neked is ezért a papírért fáj a szíved?

PISTI. Ó, nem. Én így is nagyon jól érzem magam.

KIMÉRT. Helyes. *Élesen*. De ti ketten, akik megtagadtátok a parancsot, távozzatok, de gyorsan!

A Félszeg és a Tevékeny kimennek. A Kimért feláll, megveregeti Pisti vállát. Köszönöm, fiam, hogy ebben a nehéz helyzetben mellém álltál.

PISTI *sugárzó arccal*. Igazán nincs mit.

KIMÉRT. Ez a beszéd! *Pistihez*. Hát akkor, indulj!

PISTI. Megyek. Hová is? Én egy kicsit elkéstem. Miről van szó?

KIMÉRT. Hogy ezt a százhuszonhét embert kivizedet a Városligetbe, és agyonlövöd.

PISTI *csak most kezdi érteni*. Én?

KIMÉRT *bosszúsan*. Nem te, hanem a kivégzőoszakasz... Eredj!

PISTI *kapkodva tiltakozik*. Azt már nem. Erre én sem vagyok kapható.

KIMÉRT *fenyegetően*. Te is kezded? De elkésni, azt tudsz. Akkor nem volt lelkiismeret-furdalásod? Te, aki egy kerek negyedórát késtél, most ideállsz, és okoskodni mersz? Nincs vita. Végeztem. Indulás. *Elsiet*.

PISTI *elindul utána, de megzavarodik, visszafordul, észreveszi a halálraitélteket; a Mamát, a Papát, Rizit, a Szőke Lányt, a Kislányt, az I. és II. Nőt és a már mellettük álló, reverendát viselő Tevékenyt. Elindul feléjük, és mire odaér, már teljes meggyőződéssel ordít velük*. Piszkos banda! Síberek, zsidók! Kommunista hazaárulók! Vigyétek őket! *Ez már az I. és II. Férfinak szól, akik mint a kivégzőosztag tagjai fegyvert fognak a tömegre*.

I. FÉRFI. Irány a Városliget! Indulj!

II. FÉRFI. Aki szökni próbál, azt felkoncoljuk.

A halálraitéltek elindulnak a rivalda felé. Már meg is érkeztek a Városligetbe.

I. FÉRFI. Állj!

FÉLSZEG *egy összecukható férfiernyővel a kezében, büntudatos mosollyal besiet*. Bocsánat.

Elkéstem. A városban nem járnak a villamosok. És a lábamat lejártam, míg találtam egy összecukható férfiernyőt. Roppant röstellem, de én mindig mindenről elkésem... És még sok más hibám is van. Például gyerekkorom óta leeszem magam. Minden ruhám foltos, pecsétes. Állandóan hordok magamnál folttisztító szert, azzal pucolgom a ruhámat. Továbbá: álomban csikorgatom a fogam. Viszont – amit nehezemre esik bevallanom – kisebbrendűségi érzésem következtében sokszor, akárhogy is vigyázok, bevizelek. Állandóan tele vagyok büntudattal, szorongással, szeretnék összezugszorodni, semmivé válni... De mindez a múlté. *Felmutatja az ernyőt.* Itt van. Megtaláltam. Milyen praktikus. Akkora, mint egy szafaládé, mégis; egy pillanat alatt kinyitom, becsukom... Mióta megvettem, megnyugodtam, nincs mitől tartanom. Engem nem érhet baj. *Boldog arccal, feje fölött a nyitott ernyővel beáll a tömegbe.*

PISTI. Senki se mozduljon, senki se nézelődjön. Nem szórakozni hoztuk magukat ide. Felsőbb parancsra meg kell halniuk.

A tömeg rémülten áll.

TEVÉKENY. Egy Miatyánkot el szabad mondani?

PISTI. Nem.

A tömeg felmorajlik.

KISLÁNY *szemtelenül.* Nekem mindegy. Én zsidó vagyok.

SZŐKE LÁNY. Fogd be a szád, te kis szemtelen.

PISTI. Csend! *Végignézz a két katonán.* Maguk azok? *Megszámolja őket.* Hányan vannak? Egy, kettő, három, négy, öt. Jól van. Most három vezényszót fognak hallani. Mégpedig: Vigyázz! Kész! Tűz! Amikor azt hallják: „Kész!”, készenlétebe teszik a karabélyukat. Arra, hogy: „Tűz!”, sortűzet nyitnak, és végeznek ezzel a csőcselékkel. Tehát! Vigyázz! Kész! Tűz! *Közben beáll a sorba. Úgy áll ott, mintha ő is halálraitélt volna.*
A két katona ráfogja a puskáját a sorfalra. Ekkor veszik észre Pistit. Leeresztik a puskát.

I. FÉRFI. És a hadnagy úr?

II. FÉRFI. Miért tetszik odaállni?

PISTI *szigorúan.* Semmi közük hozzá. Maguk löjjenek. *A két katona célzásra emeli a puskát, de újra megszólal valaki.*

FÉLSZEG. Pardon, bocsánat. Csak egy megjegyzést szeretnék tenni.

PISTI *kilép a sorból, megint parancsnok.* Tessék. De röviden.

FÉLSZEG. Rövid leszek. Ez igazságtalanság.

PISTI *meglepetten.* Ezt komolyan mondja?

FÉLSZEG. Ártatlan vagyok. Én nem követtem el semmit.

TEVÉKENY. Ha már szóba került... Én se csináltam semmit. Azt vetik a szememre, hogy egy átfagyott orosznek meleg húslevest adtam. Ez csak nem bűn?

KISLÁNY. És mit követtem el én? Hógolyóztam.

SZŐKE LÁNY. Te csak hallgass. Nagyon sokféleképpen lehet hógolyózni. De engem még csak nem is vádolnak semmivel.

PAPA. Engem se. Leszögezem, hogy szintén ártatlan vagyok.

I. FÉRFI. Hát nem tudom. Én csak négy elemít végeztem, de ártatlan embereket nem lövök agyon... *Leeresztik a puskát.*

PISTI *Félszeghez.* Látja, mit csinált? Most egyszerre mindenki ártatlan. De mit érnek vele? Könnyebben halnak meg, ha az embereimnek megzavarják a fejét? *A két katonához.* Maguk meg, fiúk, ne hallgassanak rájuk! Ártatlan, nem ártatlan, mi a különbség? Egyszer mindnyájunkat kivégeznek. *Látja, hogy katonái lassan fölemelik a puskájukat.* Jól van. Ki tehet róla? Ilyen az élet. Vigyázz, kész... *Megint beáll a sorba.*

SZŐKE LÁNY. Maga mit keres itt?

PISTI. Azt, amit maga.

SZŐKE LÁNY *gúnyosan nevet.* Jópofa! A lelkiismeretén akar könnyíteni!

PISTI. Ez magánügy. Hogy milyen sorsot választok, ahhoz senkinek semmi köze. *A katonához.* Tűz! Mire várnak? Lőjenek már, az isten szerelmére. *A katonák céloznak, aztán összenéznek, leeresztik a puskát.*

I. FÉRFI. Hadnagy úr... Mink már voltunk kivégzőosztagban.

PISTI *megint kilép a sorból.* Hát akkor mi baja?

I. FÉRFI. De az nem így ment. Akkor csak egy embert kellett agyonlőni.

I. FÉRFI. Most pedig... Hát ez legalább száz.

II. FÉRFI. És mi csak öten vagyunk.

I. FÉRFI. Amíg eggyel végzünk, a többi, aki nem hal meg, mit csinál?

I. FÉRFI. Olajra lépnek, hadnagy úr.

PISTI *maga is tanácstalan.* Ebben van valami...

Az elítéltek, látván, hogy zavar van, átszólnak egymásnak, néhol nevetgélnek.

PISTI *eréllyel.* Hogy állnak? Susmognak-pusmognak? Nem látják, mekkora gondban vagyunk? Főtisztelendő úr! Menjen a helyére! Hát maguknak semmi se szent? *Az emberek újra sorba állnak.* *Barátságosan.* Köszönöm. És legyenek egy kis belátással. Maguk is emberek, mi is emberek vagyunk. Csak azt kérem, hogy amíg sorra nem kerülnek, ne szökjenek meg. És erre adják becsületszavukat.

FÉLSZEG. Megértem. Én a magam részéről hajlandó vagyok.

MAMA. Én is. Nekem is van fiam, az is katona... Tudom, milyen az.

TEVÉKENY. Hogyisne! Én, kérem, mint katolikus pap, a legelősebben tiltakozom. Ez a becsületszó az öngyilkossággal volna egyenlő.

PISTI. Miért, főtisztelendő úr? Hiszen mi öljük meg magukat! Hol itt az öngyilkosság?

TEVÉKENY. Aki nem fut el, önként vállalja a halált... *Társaihoz.* Én, mint az egyház fölszentelt papja, mindazoktól, akik becsületszavukat adják, megvonom a feloldozást és a halotti szentségeket.

PAPA *kérlelve.* Főtisztelendő úr! Így sose végzünk.

TEVÉKENY. És az ilyen halottak egyházi temetésben nem részesíthetők.

KISLÁNY *ártatlanul.* Füttyülök rá. Én zsidó vagyok.

SZŐKE LÁNY. Hát akkor hallgass. De én szentelt földben akarok nyugodni.

PISTI. Joga van hozzá... Mondok valamit. Vegyük előre a római katolikusokat.

TEVÉKENY. Az más. Köszönöm az előzékeny bánásmódot. *A többiekhez.* Kedves híveim, akkor a

zsidók jobbra, keresztények balra. *Nagy szaladgálás, cserebere után újra együtt áll a sor.*

PISTI. Kész? *Megint beáll a sorba, de a katonák újra leeresztik a puskát, tanakodnak. Rájuk kiált. Vigyázz, kész, tűz! Mi lesz? Meddig várjunk arra a bűdös halálra? Azt hiszik, nekünk ez passzió?*

I. FÉRFI. Elfelejtettünk valamit. Hiába, ez nekünk új dolog.

II. FÉRFI. Mi vagyunk öten, maguk százhuszonheten... Nincs nálunk elegendő töltény.

PAPA. És van pofájuk ideállni?

KISLÁNY. Számolni se tudnak, mamlaszok. *Vihog.*

PISTI. Hát osszák be úgy, hogy mindenkire jusson!

I. FÉRFI. Az előírás az, hogy öt golyót eresszünk magába. Kettőt a fejébe, hármát a mellkasába.

II. FÉRFI. Hogy valamelyik nemes szervét üssék át a golyók.

I. FÉRFI. És ehhez kevés a muníciónk.

TEVÉKENY. Hát milyen katonák maguk? Ezt a háborút is el fogjuk veszteni.

PISTI. Nyugalom, türelem. Így nem megyünk semmire. *Az elitéltekhez.* Maguk is törjék a fejüket, emberek!

Csönd, mindenki gondolkozik.

Csak bátran! Mit javasolnak?

FÉLSZEG. Mondok valamit... Nem, nem jó. Ettől még megszorodnánk.

Nevetés, megint gondolkoznak.

Szerényen. Kérem, tudom, hogy nem én találtam föl a spanyolviaszt... De van nálam gyufa. Nem lehetne minket felgyújtani?

I. FÉRFI. Az tűzveszélyes lenne.

II. FÉRFI. És különben is. Az ember rosszul ég.

FÉLSZEG. És ha bedugnának minket egy kemencébe?

I. FÉRFI. Kemencébe? Hol él maga?

II. FÉRFI. Gondolkozzunk reálisan, emberek. Magyarországon vagyunk.

KISLÁNY. De mit csináljunk, ha a bácsiknak semmi sem jó?

PISTI. Ne türelmetlenkedjenek!... Barátaim! Gondoljuk át a teendőket. Régebben, ugye, az volt a szokás, hogy egy ember, a hóhér, kivégzett egy másik embert. Ez a klasszikus megoldás. Most azonban tömegeket kell eltenni láb alól. Hát ez nem gyerekjáték. Tudjuk, hogy az új dolgok milyen nehezen szoktak a világra jönni...

TEVÉKENY. Igaz. Én még emlékszem, hogy az első autó láttán rémülten szétszaladtak az emberek.

PISTI. Szakítani kell a divatjamúlt módszerekkel, és bátran ki kell próbálnunk az újat. *A katonához.* Maguk ragaszkodnak a Városligethez?

I. FÉRFI. Nem.

PISTI. Jó a Duna-part is?

II. FÉRFI. Nekem nyolc.

PISTI. És muszáj minekünk farkasszemet nézni? Megsértődnének, ha hátat fordítanánk?

I. FÉRFI. Én nem vagyok érzékeny.

PISTI. No végre. Azt hiszem, egyenesben vagyunk. Úgy vélem, ha minket tarkón lönek, akkor fejenként egy golyó elég.

II. FÉRFI. Jó ötlet.

I. FÉRFI. Le a kalappal.

PISTI *kilép a sorból, most megint hadnagy.* Akkor meg ne húzzuk az időt! Vigyázz! Irány a Dunapart! Lépés! Indulj! *A sorfal elindul. Két lépést tesz a közönség felé. Zene. A sor megáll a rivaldánál. Pisti a katonákhoz fordul.* No tessék. Így. És most mögénk állnak, elindulnak, és szép sorban tarkón lönek minket. *Beáll a sorba.*

FÉLSZEG. Maguknak is jobb. Még sírokat se kell ásni.

KISLÁNY. Micsoda két buta katona! Gyerünk már!

TEVÉKENY. Lassan a testtel! Itt az enyém az utolsó szó, az egyházé, mely nem hagy el senkit, se bűnöst, se büntelent, se keresztényt, se zsidót. Én most megáldom a gyilkosokat, és megáldom az áldozatokat. Mondják mindnyájan velem: Miatyánk, ki vagy a mennyekben... *Halk dobszó. A két katona a sorfal mögött jelképesen tarkón lövi a szereplőket. Aki sorra kerül, néhány szót mormol a Miatyánkból, aztán a halál jeléül térdre esik.*

PISTI *az utolsó előtti.* Amiként mi is megbocsátunk... *Letérdel.*

KISLÁNY. AZ ellenünk vétkezőknek. Ámen. *Letérdel.*

A dobszó elnémul. Zene: IX. szimfónia: Örömóda.

RIZI *odamegy Pistihez, fölsegíti, porolja a ruháját, gyengéden vigasztalja.* Istenem, keljen föl... Jaj, de röstellem az egészszet! Nagyon rossz volt?

PISTI. Hát tarkón lőtték. Nem egy passzió.

RIZI. Ne bántson, ne gyötörjön... Én vagyok a hibás. Mondták a mamáék, hogy katona, mégiscsak tudhattam volna, hogy szegény kicsi katonáknak nincsen választásuk. Vagy ők ölnek, vagy őket ölik meg: ez nincs másképp, amikor háború van. *Porolja Pisti nadrágját, vigasztalja.* No de azt is meg lehet úszni. Édes fiam, maga menjen el vidékre...

PISTI *a Félszegre mutat, aki odalép.* Én övele maradok. Megbeszéltük.

RIZI *gyanakodva.* Ki maga? És mi az a kezében?

FÉLSZEG *büszkén.* Ezek röpcédulák. Tessék. Kaphat egyet.

RIZI *belenéz, mérgesen visszaadja.* Nem kell. Vigye innen.

FÉLSZEG. Minden szó, ami ide van nyomtatva, igaz!

RIZI *kitaszigálja.* Vigye innen az összes igazságait. *Pistihez.* Gyerünk!

PISTI. Vele maradok. Láthatja, milyen ügyefogyott. Mi lesz vele, ha magára hagyom?

RIZI. Hát nem fér a bőrébe? Öt perce sincs, hogy tarkón lőtték, és máris fejfel akar menni a falnak?

PISTI. Semmi kedvem bujkálni. Én emelt fővel akarok élni.

RIZI. Annak is eljön az ideje, fiatalember. Majd én szólok. De most maga szépen elmegy valami csöndes helyre, ahol nem ismerik, ahol meghúzódhatnak... *Kitaszkolja Pistit, utána néz, sóhajt.* Egy

ilyen kis peches, és hogy hősködik... Még így is baj lesz. Még ott is valami kavarodást fog csinálni. *Fejéhez kap.* Ejnye már, no! Megmondtam neki legalább, hogy ki nyeri meg a háborút? Halló! *Kiáltozva Pisti után szalad.* Fiatalember! Akit tarkón lőttek! Ne szaladjon el! Halló! *Rizi távolodó hangját halljuk. A szín üres.*

Falusi idill: a Kimért, a Szőke Lány és a Kislány, mint egy falusi család – ülnek, és jól érzik magukat. Hirtelen távoli ágyúdörgést hallunk. Csend. Aztán újra dörög az ágyú.

KISLÁNY. Édesapám! Mi ez?

KIMÉRT. Semmi. Korog a gyomrom. *Újabb ágyúdörgés.*

KISLÁNY. Édesapám! Nem ágyúdörgés?

KIMÉRT. Miféle ágyúdörgés?

KISLÁNY. Azt mondják, háború van.

KIMÉRT. Háború... háború... Sose ér az ide.

Ágyúdörgés.

KISLÁNY. Már megint. Mi ez?

KIMÉRT. Mennydörgés, kislányom. *Kopognak.* Ez meg kopogás. Tessék.

PISTI *véres ingben, véres kötényben, hentesbárddal.* Jó napot kívánok. Tetszetek hallani?

SZŐKE LÁNY *örömmel.* Hús jött, szomszéd úr?

PISTI. Dehogy jött hús. A háború jön, kérem.

Ágyúdörgés.

KIMÉRT. Akkor ez ágyúdörgés?

PISTI. AZ hát. És itt a front. És itt a fordulat.

KIMÉRT *letörve.* Nagy baj. *Csönd. Mind maguk elé néznek.* Ki tudja, mit hoz a jövő...

PISTI. Nehéz kérdés. Bár nekem, mint bizonyára tudják, nagy megnyugvásomra szolgál, hogy nem vagyok egyedül.

SZŐKE LÁNY. A kedves öccsére céloz? Remélem, ő jól érzi magát.

PISTI *szomorúan.* Hogy érezheti magát valaki, aki évek óta egy jégveremben bujkál? Én persze, ha már nagyon átfázott szegény öcskös, át szoktam hozni a meleg szobába.

SZŐKE LÁNY. Milyen szép gondoskodás! Még valami olyanforma zajt is hallok néha, mint amikor két főzőkanalat összeveregetünk.

PISTI. Igazán? Mert azt a túlsó szomszédban is hallják. Ez, kérem szépen, fogvacogás.

KIMÉRT. Vacogás?

PISTI. AZ hát. Szegény öcsémnek, mihelyt kijön a hidegről – ami egészen természetes –, vacogni kezd a foga. *A Szőke Lányhoz.* Szintén tetszett hallani?

SZŐKE LÁNY. Sokszor.

PISTI. Na, hála istennek. Bár ahhoz, hogy teljesen megnyugodjak, egy kis segítség kell nekem... Kedves szomszéd úr, ez a gond hozott ide. Tudom, hogy magukban meg lehet bízni. Amit most elmondok, hétpécsetes titok... Kedves szomszéd úr, kedves szomszédasszony, a helyzet úgy áll, hogy az öcsém is én vagyok.

KIMÉRT. Hogy mondja? Kicsoda maga?

PISTI. Nem maga. Maguk.

KIMÉRT. Kik maguk?

PISTI. Egy testvérpár.

KIMÉRT. Hogy lehet valaki a saját öccse? Nem értem.

KISLÁNY. *Ő érti.* Hát akkor tessék úgy elképzelni, hogy a bácsi saját magának a bátyja.

SZŐKE LÁNY. De azért valamit én sem értek.

PISTI. Mit?

SZŐKE LÁNY. Ha megszámolja, összesen hányan tetszenek lenni?

PISTI. Csak ketten.

KIMÉRT. Nem érted? Az öccse odaát maradt.

PISTI. Jaj, dehogy. Itt vagyunk mind az egész család.

SZŐKE LÁNY. De én csak egy példányban látom a szomszéd urat.

PISTI. Mert mi csak jogilag vagyunk ketten. Papíron, asszonyom. De akinek minden papírja duplán van meg, az két személy.

SZŐKE LÁNY. Akkor ő is meg maga is Pisti?

KIMÉRT. Úgy látszik. Csak azt nem tudom, mire jó valakinek ketten lenni. Nekem ez még eszembe se jutott.

PISTI. Mert háború van, szomszéd úr, és a háború kimenetele mindig kétséges. Így viszont, ha a németek győznek, itt vagyok én, a nagy németbarát, és ha az oroszok, ott az öcsém, aki részt vett az ellenállási mozgalomban. Egy csomó tanú lesz rá, hogy vacogott a foga.

KIMÉRT *irigyen.* Igaz. Jó magának, szomszéd.

PISTI. Jó bizony, de nemcsak a háború miatt! Hiszen kettőnek lenni, az a szabadság! Nézzék. Neki csak a nők, a nők, a feszes fenekű nők. Nekem meg a nő, az nő, nem válogatok, ami jön, az van. Vagy: én olyan ábrándozó lélek vagyok, a legszívesebben ezt a falat is telefesténém, virágokkal. Az öcsi viszont töltött pisztollyal jár, szerinte az erőszak velünk született vonás, az apját is lelőné, hogy helyet csináljon egy jobb világnak, ő torkig van a krisztusi szeretettel, azt mondja, ne mindig a szar mellé lépünk, hanem egyszer már bele... Tetszik látni, ilyen szépen összeszimmel a filozófiánk.

SZŐKE LÁNY. Nekem így, első hallásra szokatlan egy kicsit.

PISTI. Miért? Hát nem az a normális, ha valaki szabadon kiéli magát?

KISLÁNY. Nekem így szép!

Ágyúdörgés.

PISTI. Hallják? Ezért vagyok itt. Ha maguk most mellém állnak, én cserébe fölajánlom mindazt, amit arcom verejtékével, fogam vacogtatásával úgyszólván a semmiből megteremtettem. *Nagylelkűen.* Legyen maguké a fele.

KIMÉRT. A kedves öccsére gondol?

PISTI. Használják egészséggel.

SZŐKE LÁNY. Nem is tudom, elfogadhatjuk-e...

PISTI. Bátran. Ez olyan természetű dolog, hogy minél többen részesednek benne, annál többet ér.

SZŐKE LÁNY *meghatódva*. Köszönjük szépen...

PISTI *ünnepélyesen*. Most pedig, ha nincs fontosabb dolguk, akár mindjárt bemutathatom az öcsköst... Itt, az utcán. Hogy úgy mondjam, a világ szeme előtt. Minél több a tanú, annál jobb. Én most kiállok a bolt elé, ebben a véres kötényben, amire idecsődül a falu, abban a hitben, hogy hús érkezett.

SZŐKE LÁNY. Tényleg jött hús?

PISTI. Nem jött. Ez csak a csalétek. És akkor maga, kedves szomszédasszony, de úgy, hogy mindenki lássa, beköszön neki.

SZŐKE LÁNY *húzódózva*. Kinek köszönök én?

KISLÁNY. A bácsi öccsének, anyu, kérem.

SZŐKE LÁNY. De hisz ő nincs!

KIMÉRT. De nehezen érted! Hisz épp az a jó benne, hogy nincs.

SZŐKE LÁNY. Jól van. Köszönök, de ki fog válaszolni?

PISTI. Senki. De tessék olybá venni, mintha visszaköszönt volna valaki. *Tette készen belekarol a Szőke Lányba, mind átvonulnak a túlsó oldalra. Ott egy szék áll, a két lába közt nyílik a pince ablaka. Pisti is odaáll, hatásosan, hogy lássék a véres kötény. Az alábbiak folyamán lassan odagyűlnek a helység lakosai, akik egyelőre tisztos távolból szemlélik a szép családi eseményt.*

SZŐKE LÁNY. Jaj, nem szeretem...

KIMÉRT. Ne kéresd már magad!

PISTI *a foga közt*. Szabad segítenem? Jó lenne, ha a szomszédasszony néhány biztató szót mondana neki... Teszem azt: „Jön még kutyára dér!”

SZŐKE LÁNY *már mondaná, de meggondolja magát*. Kire értendő ez, kérem?

PISTI. Azt most még nem lehet tudni, asszonyom. Amikor háború van, nem elég ketten lenni. Lehetőleg mindig kétértelmű dolgokat is kell mondani... Az öcskös tudni fogja, miről van szó.

SZŐKE LÁNY *leküzdí ellenállását, a pinceablak elé guggol, hangosan, hogy a hátul állók is hallják*. Jön még a kutyára dér, kedves szomszéd úr! *A hátul állók összenéznek, halk morgás hallatszik. Újabb ágyúdörgés.*

PISTI. Nagyon jó volt, és épp a legjobbkor.

Újabb ágyúdörgés.

RIZI *besiet, látszik, hogy futott. Megáll, körülnéz*. Jó helyen járok? Itt a mézárszék? Pistit keresem.

PISTI. Én vagyok. De semmilyen húsféleséggel nem szolgálhatok.

RIZI. Bánom is én! A fő, hogy megvan. Nagyon fontos dolgot akarok mondani. *A fülébe súg valamit.*

PISTI *földerül*. Biztos ez? Nem a németek?

RIZI. A múlt mindig homályos egy kicsit, de a jövőt illetően nem szoktam tévedni... Ne menjen el! *Csomagot vesz elő, a távozó Pisti után kiáltja*. Várjon! Pozsonyi mákos bejglit küldött magának a

mama!

Ágyúdörgés.

PISTI *már kintről.* Mindjárt! Élek-halok a mákos bejgliért!

FÉLSZEG *izgatottan előresiet egy láthatatlan csomaggal, mely mintha törékeny volna, úgy vigyáz rá.* Bocsánat. Ritkán szoktam a hangomat hallatni, de az én türelmemnek is van határa... *Végignéz a szereplőkön.* Már engedelmet kérek, hogy van ez? Nicsak! Hogy örülnek az ágyúszónak, hogy várják a győzteseket! *Ingerülten jön-megy, a láthatatlan röpcédulákat féltve.* Egyszer nekem is ki szabad nyitni a számat, mert ez így nem mehet tovább! Már nemcsak rólam van szó, hanem mindnyájunkról. *A kis csomagot a háta mögé rejti.* Nem fontoskodom! Én egy kis porszem vagyok, és akkora kis feladatot kaptam, amekkorát egy porszemre rá lehet bízni. Csak vinnem kell valamit, innen oda, vinnem egy ilyen kicsi csomagot. De nem a méret a fontos. Azt szoktam mondani, minden emberben van egy föladat. És nem számít, kicsi-e vagy nagy az a csomag. Inkább az a baj, hogy csak ritkán sikerül hozzájutni. *Boldogan mutatja a láthatatlan csomagot.* De az enyém itt van! És el is indultam, és meg is érkeztem, de hogy közben mi történt, az az érdekes! *Hátranéz a többi szereplőre, de akit megvádol, elégedetten mosolyog, mintha megdicsérték volna.* Ő följelentett. Emez be sem engedett, ő azt hazudta, hogy a lakását figyelik, ő meg, hogy az esküje köti. És te? Te meg sem akartál ismerni! Köszönök, és te vissza se köszönsz? *Növekvő indulattal.* Hát így állunk? Hát ilyenek vagyunk? No, de én ezt nem fogom szó nélkül zsebre vágni! Még ideálltok és pöffeszkedtek, mintha nektek dörögnének az ágyúk? *Fenyegetően.* De én kimondom. Én bizony kimondom! Esküszöm, hogy kimondom! Még hogy tinektek dörögnek? *Az összes szereplők egyszerre befogják a fülüket.* Egy lófaszt! *Dühét kifújta, mosolyogva, büszkén fordul a nézőkhöz.* Most énnekem dörögnek az ágyúk! *Büszkén kisétál. A pincéből pisztolylövés hallatszik. Pisti kidugja a fejét, aztán kimászik. A hentesruhától megszabadult, pisztoly füstölög a kezében.*

PAPA. Itt vagyok! Szabad vagyok! Ki hozta a bejglit?

RIZI. Én.

PISTI *meghatottan átveszi.* Drága, jó anyám sütötte. *A falusiak sorra odaszállingóznak, és kendőkkel letakart tányérokra finom falatokkal kedveskednek neki.* „Egy kis szőlő, ha meg nem veti!”, „Istenem, mennyit szenvedett szegény...”, „Foszlós kalács, fogyassza egészséggel!” *stb.*

PISTI *ellágyul.* Köszönöm, emberek! Lám, volt értelme a bujkálásnak, fagyoskodásnak, vakoskodásnak... Milyen jók maguk!

KISLÁNY *kíváncsian odalép.* Bácsi, kérem, hol van a másik bácsi?

PISTI *a pisztolyát mutatja, elégedetten.* A nagy németbarát? Megkapta a magáét! *Elteszi a pisztolyt, kitárja a karját, lelkesen.* De én élek! És süt rám a nap!

RIZI *hozzálép, átfordítja a másik irányba.* Nem itt süt. Ott süt.

PISTI. Köszönöm. Egészen elszoktam tőle. De most szabad vagyok! Szabad vagyok, és süthet rám a nap! *Kitárt karral, átszellemülten néz a napba.*

Zene.

FÉLSZEG *hirtelen előrelép.* Az előbb, hirtelen fölindulásomban, egy csúnya szót használtam. Ezért szíves elnézésüket kérem.

Szünet